

BOSHLANG'ICH SINFLARDA МАТЕМАТИКА SALOHİYATINI OSHIRISH

Sanaqulova Munisa Ravshan qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti magistranti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi metodikasi (Boshlang'ich ta'lim fakulteti)

Tel: +99890 4940497

Annotatsiya: Ushbu maqolada Boshlang'ich sinflarda matematika salohiyatini, ularni matematikaga bo'gan muhabbatlarini va hurmatlarini yanada kuchaytirish, inson hayotining asosiy qismini matematika fani tashkil etganini va matematikani o'rgatishdagi zamonaviy metodlardan foydalanish to'g'risidagi fikirlar ilgari suruldi.

Kalit so'zlar: Matematik, poydevor, mashg'ulot, o'yinlar, o'lchash.

Matematika boshlang'ich sinflarda muhim mavzu bo'lib, u kelajakdagi akademik va hayotiy muvaffaqiyatlarga poydevor qo'yadi. Biroq ko'pchilik o'quvchilar matematika bilan mashg'udlashadi, bu esa nihoyat ularning matematik salohiyatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Matematik muvozanat - bu matematika bilan shug'ullanish qobiliyati haqidagi qarashlar, his-tuyg'ular va e'tiqodlarni qamrab olgan tushuncha. Boshlang'ich sinflarda matematik muvozanat mavzusini hal etish zarur, chunki o'quvchilarning matematika haqidagi asosli tushunchalari shu yerda ishlab chiqiladi. Boshlang'ich sinflarda matematik muvozanatni oshirishning birdan-bir yo'li qo'shilish, qiziquvchanlik va ijodkorlikni ta'minlovchi ijobiy o'quv muhitini yaratishdir. O'qituvchilar o'quvchilarga matematikani qo'l bilan o'tkazish mashg'ulotlari va o'yinlar orqali tadqiq qilish imkoniyatlarini yaratib bera oladilar, bu esa o'quvchilarning mavzuga qiziqishini uyg'otishi mumkin. Matematik g'oyalar yoki matematika qo'shiqlari kabi interaktiv darslar va mashg'ulotlar orqali matematikani ko'ngilxushlik qilish ham o'quvchilarni o'rganishga jalb qilishga, ularning ishonchini oshirishga xizmat qiladi. Matematik muvozanatni oshirishning yana bir yo'li o'quvchilarga differensiallashtirilgan o'quv imkoniyatlarini taqdim etishdir. O'quvchilar turli o'quv uslublari va qobiliyatlariga ega bo'lib, ba'zilar an'anaviy matematika ko'rsatmasi tezligiga rioya qilishga qiynalishi mumkin. Birma-bir qo'llab-quvvatlash, qo'shimcha resurslar va differensiallashtirilgan ko'rsatma berish o'quvchilarga matematik tushunchalar haqida o'z sur'atlari bilan tushuncha hosil qilishga yordam beradi, bu esa nihoyat ularning matematik ishonchini yanada kuchaytiradi. Matematika dasturlarining real hayotiy namunalarini tanishtirish ham boshlang'ich sinflarda matematik muvozanatni oshirishga xizmat qiladi. O'qituvchilar kundalik hayotda matematik tushunchalardan qanday foydalanilishini ko'rsatuvchi misollar keltirishlari mumkin. Masalan, diskontlarni hisoblash, xaritalarni o'qish, o'lchov masallig'ari. Bu

esa o'quvchilarning matematikaning amaliy ahamiyatini ko'rishga va mavzuga qiziqishlarini oshirishga yordam beradi. Nihoyat, o'qituvchilar o'z o'quvchilarida o'sish mafkurasini rag'batlantirishlari mumkin. O'sish mafkurasida aqliy va qobiliyatni mehnat, bag'rikenglik, qat'iyat orqali rivojlantirish mumkin degan fikr ta'kidlanadi. O'qituvchilar o'quvchilarga faqat natija emas, balki o'rganish jarayonini, qanchalik yutuqlarga erishganini ta'kidlaydigan fikr-mulohazalar berishlari mumkin. Bu esa matematikaga bo'lgan salbiy munosabatni va har bir inson o'z matematik qobiliyatini oshirishi mumkin degan fikrni targ'ib qilishi mumkin.

Matematika darsining o'ziga xos tomonlari, eng avvalo, bu o'quv predmetining xususiyatlaridan kelib chiqadi. Bu xususiyatdan biri shundan iboratki, unda arifmetik material bilan bir vaqtda algebra geometriya elementlari ham o'rganiladi. Matematika boshlang'ich kursining boshqa o'ziga xos tomoni nazariy amaliy masalalarning birgalikda qaralishidir. Shuning uchun har bir darsda yangi bilimlar berilishi bilan unga doir amaliy o'quv malakalar sngdiriladi. Taniqli olim J.Ikromov o'zining "Язык обучения математики" kitobida "Maktab o'quvchilarining matematik madaniyati shakllanishi bir necha davrga bo'linadi",-deb ta'kidlaydi. Birinchi navbatda ular ob'yektiv tushunchalarning birgalikda tashkil etadigan mazmuni —*matematik reallikni* aniqlab oladilar. Bunda ob'yektlarning aniqlik xususiyatlari bilan tarixiy jihatlar o'rtasidagi bog'liqlik alohida ahamiyat kasb etadi. Bu yerda *matematik reallik* jumlasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak ushbu reallikni o'quvchilar matematik hisob kitoblarning turmush jarayonidagi ahamiyatini bevosita bilganlarida ya'ni kundalik turmush bilan bog'liq misol va masalalarni bevosita bajarganlaridagina his qiladilar. Demak kundalik turmush bilan bog'liq holda matematika o'qitishni tashkil etish o'quvchi faoliyatida muhim ahamiyatga egadir. *Kundalik turmush bilan bog'liq misollar yechish asosida o'quvchi matematik bilimlar shunchaki o'zlashtiriladigan bilimlar emas balki hayotiy zaruriyat sifatida o'zlashtirilishi lozimligi to'g'risida xulosa qiladilar.* Odatda darsda bir necha didakik materiallar amalga oshiriladi: yangi materialni utish; o'tilgan materialni mustaxkamlash; bilmilarni mustaxkamlash; bilimlarni umumlashtirish, tizimlashtirish; mustaxkam o'quv va malakalar xosil qilish va xokazo. Matematika darslarining o'ziga xos yana bir tomoni Shundaki, bu-o'quv materialining abstraktligidir. Shuning uchun ko'rgazmali vositalar, o'qitishning faol metodlarini sinchiklab tanlash, o'quvchilarning faolligi, sinf o'quvchilarining o'zlashtirish darajasi, kabilarga ham bog'liq.

O'quvchilar bilan har bir darsda bir nechta tushunchalar bilan ish olib boriladi. har bir tushunchani tushunish boshqa bir tushunchani takrorlash, esga olib borish bilan olib borilsa, bu tushuncha esa keyingi tushunchalarni tushuntirish uchun xizmat qiladi. O'qitish jarayonida har bir o'quv materialini rivojlantirilgan holda olib boriladi, bu o'quv materialini o'zidan keyin o'qitiladigan materiallarni tushunish uchun poydevor bo'ladi. Boshqa tushunchaning o'zlashtirilish jarayonini qarasa, u bir nechta darslarning

o`zaro bog`liqligi o`qitilishi natijasida hosil bo`ladi. Shunday qilib matematik tushunchalarni hosil qilish birgina darsning o`zida hosil qilinmasdan, balki o`zaro aloqada bo`lgan bir qancha darslarni o`tish jarayonida hosil qilinadi. Bunday darslarni birgalikda darslar tizimi deb ataymiz. Shuning uchun o`qituvchi mavzuning mazmunini ochadigan darslarni mantiqiy ketma ketlikda joylashtirishi kerak. Eng katta talab darsning o`quv tarbiyaviy maqsadini e`tiborga olish, o`qitish tamoyillarining metodik va umumpedagogik tomonlarini hisobga olishdir. Mavzu bo`yicha yaxshi o`ylangan darslar tizimining o`quv vaqtini mavzularga to`g`ri taqsimlashga bog`liq. Unda o`quvchilarning mustaqilligini hosil qilish, xususiy misollarni qarash, xususiy xulosalar chiqarish, undan umumiy xulosalar chiqarishga olib kelish diqqat markazida turishi lozim. Bu bilimlar darslar tizimida hosil qilinib, mustaxkamlangandan keyin misol va masalalar yechishni ta`minlashi kerak. Undan keyin mashqlar yordamida malakalarni qayta ishlashi, shuningdek hosil qilingan bilimlarni doimo bir tizimda keltirish va umumlashtirishni ham ta`minlash kerak.¹

Xulosa qilib xulosa qilib, boshlang'ich sinflarda matematik salohiyatni oshirish ijobiy o'quv muhitini yaratishni, differentsiallashgan o'quv imkoniyatlarini taqdim etishni, matematika dasturlarining real hayotiy namunalarini taqdim etishni, o'sish mafkurasini rag'batlantirishni talab etadi. Matematik muvozanatga e'tibor berish o'quvchilarda matematikadan qo'rquvni yengishga va mavzuga bo'lgan umrbod muhabbatni shakllantirishga yordam beradi. Matematik muvozanatni ta'minlovchi strategiyalarni amalga oshirish orqali biz o'quvchilarga matematika sohasida mustahkam poydevorni shakllantirishga, ularning akademik va hayotiy muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini oshirishga yordam bera olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://nauka21veka.ru/articles/pedagogicheskie-nauki/boshlang-ich-sinflarida-matematika-o-qitishni-zamonaviy-tarzda-amalga-oshirish-imkoniyatlari-1537397833/>
2. Arimov.I.A. “O`zbekistonning siyosiy ijtimoiy va iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari” T-O`zbekiston 1995 y 74 bet
3. Prezident Islom Karimovning O`zbekiston Respublikasi Mustaqilligining 20 yilligiga bag`ishlangan tantanali marosimdagi ma`ruzasi. Adolat gazetasi 2011 yil 1 sentabr № 38 son.
4. Бикбаева. Н.И. Левенберг. ,Л.Ш. “2-синфда математика” Т-“Укитувчи” 1988 й 343- бетлар

¹ <https://nauka21veka.ru/articles/pedagogicheskie-nauki/boshlang-ich-sinflarida-matematika-o-qitishni-zamonaviy-tarzda-amalga-oshirish-imkoniyatlari-1537397833/>